

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 8 (3464) ●

● ЧАЦВЕР, 3 САКАВІКА, 2016

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

“Жывая спадчына” ў Мікалаеве
Стар. 2

Мой зямляк з Усць-Кута
Надарылася мне летась пабыць некалькі дзён у камандзіроўцы ў горадзе Усць-Кут, на поўначы Іркуцкай вобласці
Стар. 3

Прыгажосць і сіла слова
Дзень роднай мовы сёлета па ўсёй Беларусі адзначалі крэатыўна і запамінальна
Стар. 4

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Званы. Званіцы. Званары

Нататкі пра тое, як дзіўным чынам ацалелі ды зберагаюцца ў Беларусі цікавыя традыцыі продкаў

Раство Хрыстова, Вадохрышча, Вялікдзень... Хрысціянам цяжка ўявіць гэтыя ды іншыя святы без радасных галасоў званоў. Іх у Беларусі часцей пачуеш у буйных гарадах, а гучаць яны і ў аграгарадках, мястэчках, сёлах у глыбінцы. Нягледзячы на “вятры гісторыі” — войны, пажары, ганенні эпохі атэізму... — там ацалела значная колькасць званоў, не знікла і традыцыйнае званарства. А як жыўць званы, званіцы ды самі званары цяпер? Каб лепш зразумець тое, па блаславенні Патрыяршага Экзарха ўсёй Беларусі Філарэта ладзіліся экспедыцыі па краіне ў 2005-2012 гадах. Мы наведалі амаль 250 храмаў! І галоўнае, у чым пераканаліся: глыбока шануюць у Беларусі царкоўныя званы, а іх званы ўспрымаюць як важнейшы знак Праваслаўя і нацыянальны духоўны набытак. Варта згадаць, што пра значнасць званоў ёсць нямала выказванняў. У прыватнасці, багаслоў, рэдактар “Ярославских епархиальных ведомостей” канца XIX стагоддзя Мікалай Карсунскі пісаў: “У храмы заклікае Бог: трэба, каб і покліч нагадваў Бога, і гукі поклічу краналі б сэрца. Але які ж іншы інструмент мог бы

АНАТОЛЬ КОРШУК

Далёка чуваць галасы званоў у Віцебску

выконваць гэтак прызначэнне ў тым самым аб’ёме, як выконвае яго звон? Званы нашых званоў адзіныя ў сваім родзе і нічым іншым не замяняльныя”.

Кананічныя званы — духоўная спадчына

Святкаванне 1000-годдзя Хрышчэння Русі ў 1988 годзе стала значнай

мяжой ў жыцці Царквы, часам адраджэння царкоўнага звону. За мінулыя амаль 30 гадоў колькасць званоў у Беларусі істотна павялічылася, ды яшчэ не кампенсаваныя цяжкія страты пасля эпохі атэізму. У прыватнасці, страчаны гістарычны 350-пудоўны звон у Мінску, 312-пудоўны — у Віцебску. Няма і знакамітага набору з 12 званоў на чале

з 10-тонным гігантам, які гучаў напрыканцы XIX стагоддзя у Сафійскім саборы ў Гродне. Нас, даследчыкаў, трывожаць лёсы як саміх гістарычных званоў, так і кананічных звонаў — без галасоў жа, можна сказаць, званы нямыя... Вось і паразважаем над асаблівасцямі беларускай званічнай культуры.

→ Стар. 3

ВЕСТКІ

Даніна прызнання і павагі

Высокія ўзнагароды беларускай дзяржавы атрымалі дзеячы Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы

За значны асабісты ўнёсак у пашырэнне культурнай спадчыны беларускага народа за мяжой ды ўмацаванне добрасуседскіх стасункаў паміж Беларуссю і Польшчай Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ўзнагародзіў ордэнам Францыска Скарыны старшыню галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы Яна Сычэўскага і сакратара арганізацыі Валянціну Ласкевіч. Адапаведны ўказ кіраўнік дзяржавы падпісаў напярэдадні юбілею БГКТ: 60-годдзе са дня стварэння аб’яднання супляменнікі адзначылі ў Беластоку 27 лютага.

Высокія ўзнагароды — гэта прызнанне важкіх заслуг рупліўцаў на ніве беларушчыны перад беларускім народам. Як вядома, Ян Янавіч больш за 30 гадоў кіруе таварыствам, пра яго самога і справы БГКТ не раз пісала і наша газета. Побач з ім шмат сіл аддае грамадскай дзейнасці яго памочніца, папличніца, аднадумца Валянціна Ласкевіч.

Медалём Францыска Скарыны адзначаны і мастацкі кіраўнік гурта беларускай песні “Прымакі” Юры Астапчук з пасляскага Гарадка. Гурт ведаюць і ў Беларусі, асабліва на Гродзеншчыне: самадзейныя артысты сталі заўсёды шматлікіх фестываляў ды святаў. А ў планах артыстаў да 20-годдзя гурта, якое справяць сёлета ў ліпені, запіс новых песняў ды выпуск чарговага кампакт-дыска.

Віншваем, сябры!

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Душэўны летапіс жыцця

Іван Ждановіч

Для беларусаў Латвіі газета “Прамень” — гэта і прыгожае адлюстраванне зробленага, і каштоўная пляцоўка для абмену інфармацыяй ды планамі на будучыню

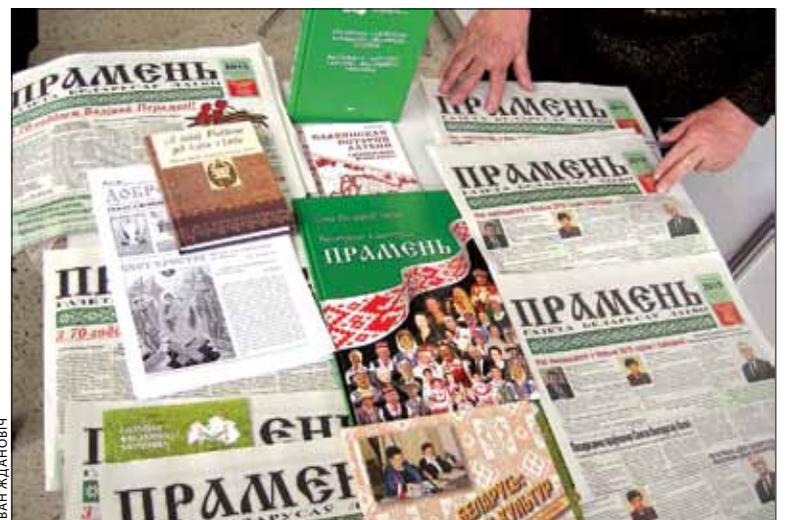
На пачатку сакавіка самы час нагадаць актывістам беларускіх суполак замежжа: сёлета ў маі, як і штогод, пройдзе выстава “СМІ ў Беларусі”. На ёй апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў ладзіць стэнд, па традыцыі прадстаўляе на ім і газеты, кнігі, буклеты, іншую друкаваную прадукцыю, што расказвае пра дзейнасць беларусаў замежжа. Вельмі карысна паўдзельнічаць у выставе! Запрашаюцца і супляменнікі, якія працуюць са СМІ, хай сабе і няштатна, з розных краін — пра сустрэчы з імі на такіх форумах мы

пісалі не раз. І звычайна газета з Латвіі “Прамень” — заўсёды там прадстаўлена: і само выданне, і хто над ім працуе. А салідную дэлегацыю з суседняй краіны ўзначальвае, як правіла, старшыня Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова.

Летась на стэндзе ў нас было крыху часу пагаварыць з ёй, і не толькі пра цікавыя справы СБЛ. І яна, вядомая ў Рызе прадпрымальніца, прызналася: уся яе дружная сям’я далучана да беларускай грамадскай дзейнасці. Як сама Валянціна, так і яе муж Барыс (летась дачка Алёна, і ўнучкі ды ўнук. Паказвала з гонарам іх на фотаздымках пад час розных мерапрыемстваў. А здымкі тыя сярод іншых завярстаны на вялікіх плакатах, што расказваюць пра гісторыю Саюза беларусаў Латвіі, знаёмяць з суполкамі з розных гарадоў, што ў яго ўваходзяць. Мяркую, такое “плакатнае”

ноу-хау глянецца некаму яшчэ. І таму я спецыяльна папрасіў спадарыню Валянціну сфагтаграфаванца каля аднаго з іх: каб быў бачны і памер плаката, і яго ўніверсальнасць. У чым сутнасць ідэі, якую ўвасобілі супляменнікі з Рыгі? Адабраць фотаздымкі “па тэме”, раскласці-завярстаць прыгожа на абодва бакі аркуша, аздобіць загалюўкамі, подпісамі... Застанецца раздрукаваць плакат на шырокафармаце прынтары. І на любым мерапрыемстве, выставе, фэсце аповед пра суполку выглядаць будзе салідна, прыгожа, сучасна. А пры жадаванні плакат можна скласці ў буклет, зрабіць новыя копіі, ці ўнесці змены, паднавіць плакат, ці пераслаць сябрам па электроннай пошце... Здорова!

Па-ранейшаму на 22-м годзе выдання застаецца вельмі важным інструментам у грамадскай працы супляменнікаў і газета беларусаў Латвіі

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Выданні Саюза беларусаў Латвіі на выставе “СМІ ў Беларусі”

“Прамень”: пасля Новага года Валянціна Піскунова даслала ў рэдакцыю “Голасу Радзімы” ПДФ-файлы. На шасці вялікіх старонках выйшлі чарговыя нумары: 192-і ды 193-і ад часу стварэння. На першай старонцы — віншаванні супляменнікам з Новым годам і Калядамі ад кіраўнікоў СБЛ і яго арганізацый, прадстаўнікоў улады Беларусі ды яе дыпматэі ў Латвіі,

сяброў СБЛ, кіраўнікоў грамадскіх суполак Беларусі ды суполак беларусаў з замежжа. “З Новым годам Саюз беларусаў Латвіі павіншавалі беларусы Расіі, Літвы, Эстоніі, Малдовы, Украіны, кіраўнікі беларускіх таварыстваў Латвіі, кіраўнікі іншых нацыянальных грамадскіх аб’яднанняў Латвіі”, — чытаем там жа.

→ Стар. 2

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Душэўны летапіс жыцця

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

На 2-й старонцы “Праменя” — нататкі пра пашыранае пасяджэнне праўлення Саюза беларусаў Латвіі. Падвялі вынікі работы ў мінулым годзе, абмяркоўваюць і зацвярджаюць план на перспектыву. Пра найбольш значавыя мерапрыемствы СБЛ на працягу года пісала і наша газета. Да таго ж, як гаворыцца ў тэксце, усе яны адлюстраваны ў газеце “Прамень” і на сайце www.belorus.lv. А што ў планах? Як бачна, маштабныя “Дні беларускай культуры ў Латвіі-2015”, якія прысвячаліся 525-годдзю Францыска Скарыны і з вялікім поспехам у верасні-кастрычніку прайшлі па многіх гарадах краіны, натхняюць супляменнікаў на новыя значныя справы. У прыватнасці, у плане Саюза на верасень-кастрычнік значацца “Дні беларускай культуры-2016”, прысвечаныя 125-м угодкам Максіма Багдановіча. Мерапрыемствы пройдуць па ўсіх гарадах Латвіі, дзе створаны і працуюць таварыствы Саюза. “Плануецца і далей выпускаць газету беларусаў Латвіі “Прамень”, удзельнічаць у выставе “СМІ ў Беларусі”, друкаваць артыкулы пра справы латвійскіх беларусаў у СМІ Беларусі ды Латвіі, удзельнічаць у культурных ды іншых мерапрыемствах”. Удзельнікі пасяджэння выказаліся за тое, каб актыўней весці падрыхтоўку кнігі пра беларусаў Латвіі “3 Айчынай у сэрцы”, накіроўваць моладзь на вучобу ў сярэднія і вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі, а дзяцей — на адпачынак на возера Нарач, у Нацыянальны дзіцячы адукацыйна-аздараўленчы цэнтр “Зубраня”.

Цікава, з вялікай колькасцю здымкаў пададзены ў газеце матэрыялы з майстар-класаў для кіраўнікоў творчых калектываў грамадскіх аб’яднанняў беларусаў замежжа: іх, як вядома, праводзіў Інстытут культуры Беларусі. Выкарыстаны публікацыі з “Голасу Радзімы”, “Звязды”. У артыкуле Анатоля Клешчука “Калыханка” вучыла народнай культуры “аповед — пра ўзорны дзіцячы фольклорт з аграгарадка Міханавічы Мінскага раёна, дзе пабывалі госці. “Незвычайны ўрок з калыханкаўцамі прайшоў не дарма: нашы супляменнікі

Валянціна Піскунова і плакат-трансформер, які зрабілі беларусы Латвіі

павязуць у “свет далёкі” нашы старажытныя гульні ды песні”, — чытаем у тэксце.

На 3-й старонцы “Праменя” член праўлення Елгаўскага беларускага таварыства “Лянок” Іна Олесавя расказвае пра свой горад ды ўдзел беларусаў у яго культурным жыцці. Зофія Іоніна, сябар таварыства “Вербіца” з Дагдскага краю, расказвае пра пазычыны пасядзелкі ў Дагдзе, а Зінаіда Грынько з Беларускага таварыства “Спатканне” з Екабілса — пра навагоднія клопаты і святы беларусаў у тым горадзе. А 4-я старонка газеты амаль цалкам прысвечана пераднавагоднім падзеям у Даўгаўпілсе. Дарэчы, актыўна пішуць адтуль і нам няштатныя аўтары, сярод іх і цяперашняя кіраўніца суполкі “Уздым” Людміла Сінякова. З невялічкай заметкі “Чалавек году” мы даведаліся: напярэдадні 97-й гадавіны з дня абвяшчэння Латвійскай Рэспублікі ў Даўгаўпілсе была ўрачыстая вечарына. Сярод 23-х жыхароў краю, якія ўшанаваны граматамі Даўгаўпілскай краёвай думы, і Таццяна Бучэль, бібліятэкарка з Калкунскай воласці, член праўлення Беларускага культурна-асветніцкага таварыства “Уздым”. Яшчэ навіна: школьніцы з Даўгаўпілса гасцявалі на Дабрачынай ёлачцы ў беларускім Чачэрску.

Свята зладзілі ўлады Гомельшчыны і Беларускі фонд міру. Ёсць згадка, што ў беларусаў Даўгаўпілса адрознілася свая газета — пра тое мы раскажам асобна. Засвяціліся ў тэксце “Каляды ў Вентспілсе” (аўтар Данута Багушка) і беларусы з таварыства “Спадчына”: а Каляды ў тым горадзе шырока адзначаюцца ўжо 15 гадоў. Спадзяемся, пра тамтэйшы досвед працы суполкі і ў нас будзе магчымасць расказаць.

На 5-й старонцы чытаем невялічкі аповед пра юбілей ансамбля беларускай песні “Паўлінка” (ім кіруе Жанна Буйніцкая) з Ліепая, гэта з Беларускага таварыства “Мара” (кіраўніца Тамара Шульцэ) ды 8 здымкаў з урачыстасці. Да свята артысты падрыхтавалі цудоўную канцэртную праграму “Які салавей — такая і песня!” і ажно 12 новых песень. Яшчэ на паласе змешчаны грунтоўны тэкст пра святкаванне 135-х угодкаў Сяргея Сахарава, педагога і фальклорыста, аднаго з дырэктараў Дзвінскай дзяржаўнай беларускай гімназіі (якая існавала ў 30-я гады) — імпрэзу правалі беларусы Даўгаўпілса. Расказаць пра гэтага супляменніка — і ў нашых планах. А ў тэксце “Светлыя Каляды беларускія ў Рызе” — аж 9 здымкаў.

Ды самы багата ілюстраваны матэ-

рыял нумара бачым на 6-й старонцы, пад загаловак “Беларускія Каляды ў Валміеры”: 13 здымкаў! Вялі Калядае свята старшыня Беларускага таварыства “Прамень” з Рыгі Алена Лазарава і таксама рыжанка, кіраўніца гурта “Надзея” Людміла Серада (яна ж і аўтар тэксту). Быў гэта прыгожы “культурны дэсант”: 9 студзеня ў Этнаграфічны музей Валміеры завіталі адразу два беларускія гурты: “Надзея” з Рыгі (таварыства “Прамень”) ды “Завіруха” з Екабілса (таварыства “Спатканне”). Яны знаёмілі гасцей музея з беларускімі Калядамі: быў і аповед пра язычніцкае свята, і сам вясёлы абрад калядавання з яго вядомымі персанажамі, і частаванне ўсіх абрадавымі стравамі. На свяце прагучала шмат беларускіх песень. Потым Валянціна Дарашчонак расказала пра ручнікі ды традыцыйны беларускі арнамент, прадоўжылі ж Алена Лазарава і Людміла Серада — аповед пра традыцыйны беларускія строі. Так што праграма свята, піша аўтарка, атрымалася вельмі насычаная ды пазнавальная. Мясцовы гурт “Dziesmotā senatne”, з якім у рыжскай “Надзеі” ўмацоўваюцца сяброўскія сувязі, спяваў і свае песні, а на развітанне прагучала вядомая беларуская “Бывайце здаровы!”

ВЕСТКІ

Абнаўленне для чыгунак

Беларускія вучоныя стварылі новы канструкцыйны матэрыял Мопісу: з яго чыгуначныя рэйкі можна вырабляць метадам ліцця

Дасведчаня ва ўласцівасцях металаў людзі ведаюць: чыгуначныя рэйкі звычайна вырабляюць на сталепракатных прадпрыемствах. І вось беларусы прыдумалі новую тэхналогію. Прафесар Беларускага ўніверсітэту транспарту (Гомель) Леанід Сасноўскі, адзін з аўтараў вынаходкі, расказаў карэспандэнту БЕЛТА: новы матэрыял, які не мае аналагаў у свеце, па сваіх тэхнічных характарыстыках займае сярэдняе становішча між чыгуном і сталлю. А назва Мопісу ўтворана ад пачатковых літар трох хімічных элементаў: малібдэна, нікеля і медзі (купрум). Менавіта гэтыя металы выкарыстоўваюцца ў пэўнай прапорцыі ў якасці дабавак у працэсе плаўкі чыгуну, яны ж надаюць матэрыялу трываласць сталі.

Як вядома, ужо больш за 100 гадоў ва ўсім свеце вырабляюць толькі сталёвыя рэйкі, якія з гадамі зношваюцца і разбураюцца. Іх трэба заменваць. А калі рэйкі рабіць з Мопісу, то іх кошт знізіцца ўдвая: ліццё, як вядома, больш простае і танная тэхналогія. Прычым абследаванне чатырох эксперыментальных рээк Мопісу, па якіх хадзілі саставы на Гомельскай дыстанцыі Беларускай чыгункі на працягу 16 месяцаў, паказала: эксплуатацыйная стойкасць у новых рээк прыкладна такая ж, як і ў сталёвых.

Вынаходства прааналізавалі на пасяджэнні галоўных інжынераў чыгуначных адміністрацый дзяржаў Еўразійскага эканамічнага саюза, якое нядаўна прайшло ў Гомелі. Спецыялісты аднадушна падтрымалі праект, рэкамендавалі правесці далейшыя выпрабаванні рээк з Мопісу. І цяпер ужо рыхтуецца беларуска-расійская сустрэча на высокім узроўні. Пад час яе, у прыватнасці, будзе ісці гаворка і пра арганізацыю вытворчасці літых рээк. Дарэчы, патэнцыял рэйкавага рынку Саюзнай дзяржавы ацэньваецца ў 1 мільён тон у год.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

“Жывая спадчына” ў Мікалаеве

Іван Іванаў

Пра цікавую вечарыну суполкі беларусаў “Голас Радзімы” пайшоў шырокі розгалас па розных СМІ ды ў інтэрнэце

Мудрыя людзі кажуць: мы робім справы, а справы робяць нас... І тыя энтузіясты, што аздаюць сілы і час грамадскай дзейнасці, урэшце атрымліваюць немалую асалоду і самі духоўна ўзбагачаюцца. Першую вестку пра імпрэзу Таццяна Дзяменнікава даслала ў рэдакцыю з прыліскаю: вельмі стамілася, але і задаволена зробленым. Ураджэнка вёскі Сіманавічы Глускага раёна ўзначальвае Мікалаевскае абласное нацыянальна-культурнае таварыства беларусаў “Голас Радзімы”. Суполка падрыхтавала і 20 лютага правяла ў абласной універсальнай

навуковай бібліятэцы імя А. Гмырова літаратурна-музычную кампазіцыю “Жывая спадчына”. “Мерапрыемства, у якім паўдзельнічала каля сотні чалавек, ладзілася да Міжнароднага дня роднай мовы ў плыні абласной Мэтавай нацыянальна-культурнай праграмы “Захаванне і развіццё этнічнай, культурнай і моўнай самабытнасці нацыянальных меншасцяў у Мікалаевскай вобласці на 2014-18 гады”, — такая інфармацыя са здымкамі з’явілася ў хуткім часе на сайце абласной дзяржаўна-адміністрацыі.

Далей паведамляецца, што на вечарыне гучалі творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай мове, народныя песні, былі і жартаўлівыя сцэнікі. Глянуў у дасланы Таццянай сцэнар (дарэчы, ён на 13 старонках!): гэта байку Кандрата Крапівы “Дзед і Баба” разыгралі ў ролях. Гучалі яшчэ і запісы песень вядомых

беларускіх выканаўцаў. Да вечарыны ў бібліятэцы зрабілі выставу кніг, друкаваных СМІ на беларускай мове, вырабаў народнай творчасці. Са святам роднай мовы прысутных павіншаваў начальнік упраўлення культуры, нацыянальнасцяў і рэлігіі абласной дзяржаўна-адміністрацыі Міхаіл Дзімітраў.

Пра вечарыну з’явілася паведамленне (з фотаздымкамі, відэа) на адным з форумуў у інтэрнэце. Выйшаў невялічкі сюжэт на абласным тэлебачанні: з прызнаннем у любові да роднай мовы актывісткі суполкі Кацярыны Раманенкі. Кранальны тэкст “Голос родины, голос особенный...” з фотаздымкамі падала ў газеце “Южная правда” журналістка Людміла Фуга. Яна, прызнаецца, без вялікай ахвоты ішла ў суботні вечар на імпрэзу. Аднак “беларускія родавыя карані збунтаваліся і падштурхнулі да

правільнага рашэння”. І хоць не чакала журналістка ўбачыць або пачуць нешта асаблівае, “але гэтае свята закрнула самыя патаемныя струны душы”. Спадбалася ёй і абстаноўка: прасторная і светлая зала, упрыгожаная нацыянальнай атрыбутыкай, выстава кніг беларускіх аўтараў. “Потым палілася, нібы жывы ручай, беларуская мова. А калі на вялікім экране з’явіліся густыя лясы, у якіх кронны дрэў закрываюць неба, бязмежныя палі жыта і квітнеючага лёну, ды загучала песня “Спадчына” ў выкананні заслужанай артысткі Беларусі Ірыны Дарафеевай, падобнай на маю маму ў маладыя гады, я раптам выразна ўспомніла нашу адзіную паездку на маміну радзіму”.

Маці Людмілы Фугі не стала ў 2014-м... У вайну, 11-гадоваю дзяўчынкаю, перажыла яна з брацікам страшную трагедыю: яе

На імпрэзе ў Мікалаеве гучыць беларуская мова

вёску Вялікія Прусы ў Капільскім раёне фашысты-карнікі спалілі разам з людзьмі, а малым удалося ўцячы... І таму журналістка “слухала на свяце вершы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Ніла Гілевіча, Максіма Танка, Юрася Сьвіркі, а слёзы ліліся ракой... Вось ужо сапраўды “жывая спадчына”! Адарвацца ж ад настальгічных успамінаў журналісткі дапамаглі вясёлыя спевы беларускі з Першамайска, былой артысткі Нацыянальнага акадэмічнага народ-

нага хору Беларусі імя Генадзя Цітовіча Валянціны Каракінай (Смолкі). І вельмі хораша напрыканцы вечарыны быў перакінуты масток яшчэ й да ўкраінскай мовы: прысутныя ў зале разам з народным артыстам Беларусі, кіраўніком ансамбля “Сябры” Анатолем Яромленкам, які паўстаў на эране ў відэазапісе, праспявалі знакамітую песню “Рідна мати моя”. А мама ў Анатоля Іванавіча, як вядома, украінка, ды і сам ён — родам з Украіны.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Званы. Званіцы. Званары

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У Велікодныя дні 2008-га, калі я па экспедыцыях ведала, дзе рабіць запісы традыцыйных звонаў сельскіх храмаў, выбрала, дзе найлепш захаваўся старыя званы, званары і традыцыя звону. Гэта ж чуд! На ўсёй постсавецкай прасторы страчаны кананічныя званы — і толькі на тэрыторыі былой БССР выжылі, дзе ў 60-я партыіцы абяцалі паказаць апошняга папа. Асабліва трымаюцца за даўнія традыцыі вернікі ў заходніх рэгіёнах Беларусі, якія ў 1921-39 гады ўваходзілі ў склад Польшчы. Дзякуючы моцнай веры дзядоў і бацькоў, самаадданаму служэнню абавязку духавенства і званароў жывы і канон царкоўнага звону.

Голас званоў: традыцыя ці “стан душы”?

Нас чацвёрта: гукарэжысёр, апэратар, вадзіцель і я. Нікага фінансавання: за ўласны кошт ехалі. Неяк пасля напружанай працы, а пісалі два тыдні званы, прычым у трох месцах у дзень (у храмах, традыцыйнаму званарству якіх месца ў Спісе нематэрыяльнай духоўнай спадчыны Беларусі) заехалі мы ў Жыровічы, у Духоўную семінарыю. Вырашылі запісаць звон семінарыстаў-званароў, зрабіць апытанне. Падняліся на званіцу, падрыхтавалі апаратуру, выбралі таго, хто пачне званіць. Пацікавіліся: што гучаць будзе? Званар адказвае: “Магу любы звон: вячальны, святочны, будзённы, вадасвятны і ўсе, якія ёсць яшчэ”. Сталі запісваць яго ды іншых. А гучалі не традыцыйныя званы, якія да таго запісалі мы ў 23-х вёсках, а новыя, сучасныя: XXI стагоддзя. Так, іх было радасна слухаць у Велікодныя дні. Але для знаўцаў традыцыйных звонаў — класіка, а новыя — як сучасная музыка. Мы пагутарылі з семінарыстамі-званарамі. Трое з іх да паступлення ў семінарыю закончылі Школу званароў у Мінску. Я зервавалася, калі пачула: маўляў, ніякай традыцыі звону ў Беларусі няма, усё знішчана, трэба вучыць вёску вадасвятным, святочным, вячальным званам... Эх, будучыя святары і не ведаюць: вадасвятны звон у Беларусі гучыць адзін раз у год, на Вадохрышчча, а не штотра, калі служаць вадасвятны малебен, і для большасці сельскіх храмаў — гэта нонсэнс. Не прынята званіць у нашых храмах і на вяччанне! А ў выкананні званара-“кампазітара” сёння гучыць гэты “канцэртны” звон, які ніхто з іх і сам не зможа паўтарыць. Гэты звон — стан душы: як той казаў, што бачу, пра тое і спяваю...
І ўявіла я сабе: прыезджае такі

Гучаць старыя званы праваслаўнай царквы ў Вілейцы

выпускнік семінарыі ў прыход і пачынае вучыць дзядулю-званара, як званіць. Стары ж можа пакрыўдзіцца і сысці. Былі такія прыклады ў храмах Беларусі. Або малады святар кажа: “Не трэба званіць на “Ойча наш”, гэта не па статуце”. А там жа званары гэтак звоняць кожную Боскую літургію ўсё жыццё! Дадам яшчэ: афіцыйнага статута “колокольного звона” ніколі й не было! А выдадзены ў 2002 годзе ў Маскве праз некаторы час быў адменены Сінадальнай камісіяй Рускай Праваслаўнай Царквы, хоць сіненкі той зборнік і цяпер можна купіць.

Як не бывае, напрыклад, варыяцый у літургіі, так не павінна быць і ў звоне. А што ёсць канон у звоне? Гэта правіла, пэўны рытмічны малюнак, якім звоняць у асобна ўзятым храме. І каб такі канон для званароў стварыць у іх новай, толькі збудаванай царкве, спатрэбіцца не адзін год. Тады не прыйдзецца наступнікам званароў займацца “складальніцтвам”, яны прыоймуць традыцыю. Цяпер званары гарадскіх храмаў у пошуках, гучанне іх звонаў часам залежыць ад надвор’я, а часам у іх і “няма настрою званіць”. У старцаў-званароў такога не бывае.

Новае — не заўсёды лепшае за старое

Многія сёння разумеюць: званы — гэта матэрыяльна-культурная каштоўнасць, а беларуская культура

звону — наша духоўная спадчына. Аднак не ўсім вядома, што па краіне прадаўжаецца страта звонаў. Хутка ўжо 30 гадоў, як звон загучаў адкрыта ўсюды, дзе пры храмах званы ацалелі. Між тым значная іх частка, цудам перажыўшы войны і ліхалецце, была ў літаральным сэнсе слова патрушчана-перабіта ўжо ў нашыя дні! Чаму? Аказваецца, некаторыя настаяцелі храмаў не ведаюць нават элементарных правілаў абыходжання са званамі, недаацэньваюць гістарычныя званы, да якіх патрэбна асабліва ацяррожнае стаўленне. Найначай як вандалізмам і не назавеш выпадкі, калі старыя званы з унікальнымі надпісамі ды малюнкамі, якія маюць вялікую гістарычную і мастацкую каштоўнасць, трапляюць за грошы (можна сказаць: за капейкі...) у лом ды ідуць на ліццё новых інструментаў. Як тое адбываецца? Вывозяць іх на плаўленне расійскім ліцейшчыкам...

Калі раней пытанні з набыццём ці пераліўкаю звонаў узгадніліся з духоўнай кансісторыяй, то цяпер іх лёс вырашае аднаасобна святар. Не ў кожнага ж паднімецца рука кінуць у печ старадаўніобраз! То чамужзвон-рарытэт, на які дзяды-прадзеды ахвяравалі працу і сродкі, чаму гэтая святыня падваргаецца такому абыходжанню? Звон, ці кампан — гэта асвечаны богаслужбовы інструмент, які павінен выконваць сваю

функцыю ў храме альбо знаходзіцца ў царкоўным музеі “на заслужаным адпачынку”. У шэрагу краін ёсць музеі звонаў, а ў Беларусі пакуль няма...

Што яшчэ хвалюе сёння кампаналагаў — знаўцаў звонаў ды традыцыйных звонаў? Дылетантызм і непрудуманасць пры пабудове новых званіц. Усё часцей, глядзячы на новае збудаванне для звонаў, здзіўляешся: хто мог зацвердзіць праект невысокага будынка ў атачэнні жылых шматпавярховак? Бывае, будаўніцтва званіцы завяршаецца, а ніхто й не ведае: колькі на ёй будзе звонаў, як і дзе іх размесцяць? Часам настаяцелі храмаў спрабуюць самі, без спецыялістаў развесіць званы. І атрымліваецца падвеска — ненадзейная ці нязручная, часам небяспечная для здароўя званароў, а няправільна развешаныя званы могуць хутка разбіцца.

Званар ці рэбат?

А як ставяцца кампаналагі да такіх з’яў, як аўтаматызацыя, кампутарызацыя звонаў, укараненне сістэмы “электронны званар” і прайграванне аўдыёзапісаў звонаў? Вельмі негатыўна! Цяпер у праваслаўных храмах СНД і замежжа гэты працэс ідзе, пранікла “хвароба” і на Беларусь. І мы гатовы ў розных аўдыторыях прыводзіць аргументы на карысць “жывога звону”.

Згасае званарскі фестывальны рух

краін СНД, які браўся ў сілу на пачатку 1990-х. Тады ішоў абмен досведам, на новы ўзровень паднялося званарскае майстэрства. Аднак гадоў праз 10-30, калі нічога не зменіцца, то адпадзе неабходнасць і ў курсах званароў: гарадскія храмы і буйныя манастыры, як і раней, возьмуць на сябе функцыі іх падрыхтоўкі. І навабранцы, як тое бывае, у чарговую Велікодную сядміцу будуць упершыню спрабаваць сілы ў званарскім паслушэнстве. Мы ж прапануем ужо сёння ў духоўных навучальных установах Беларусі — семінарыях, акадэміях — уводзіць прадмет “кампаналогія” (у Расіі, дарэчы, гэта ўжо ёсць). Для чаго? У першую чаргу: для захавання нашага айчыннага традыцыйнага званарства, якое збераглося ў Брэсцкай, Віцебскай, Мінскай абласцях.

Гучанне жывых звонаў нікога не пакідае абыякавым, гэта — важная частка хрысціянскага жыцця. Таму і вывучэнне традыцыйнага званарства на Беларусі як духоўна-мастацкага феномену будзе прадоўжана. Дыск з запісамі традыцыйных перазвонаў змешчаны ў кнізе “Колокола и колокольные звоны православных храмов западных регионов Беларуси: история и современность” (2014, Беласток). Запісаныя намі ў экспедыцыях па заходнебеларускіх праваслаўных прыходах простыя, але самабытныя званы могуць стаць асновай для аднаўлення канона царкоўнага звона ва ўсходняй частцы краіны, ды і на ўсёй тэрыторыі СНД. Хочацца толькі параіць тым, хто ідзе ў званары ці ўжо выбраў гэты нялёгкі занятак: слухайце тыя выдатныя ў сваёй прастасці званы! Не складвайце свае “канцэртныя” варыяцыі! Бо, як казаў прападобны Амвросій Опцінскі: “Дзе проста, там анёлаў са сто”. Гэтак жа і ў звоне. То хай на Славу Божую гучаць-спяваюць званы над Беларуссю — і ніколі не вернуцца часы набатныя.

Алена Шацко, этнамузыказнаўца-кампаалаг, кандыдат мастацтвазнаўства

БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ Ў ДАЛЁКІМ СВЕЦЕ

Мой зямляк з Усць-Кута

Надарылася мне летась пабыць некалькі дзён у камандзіроўцы ў горадзе Усць-Кут, на поўначы Іркуцкай вобласці

Горад стаіць там, дзе рака Кута ўпадае ў Лену: 650 км па прамой ад Іркуцка. Як па нашых, сібірскіх мерках, то побач: ляцеў на АН-24 ўсяго 1 гадзіну 20 мінут. Камандзіроўка прайшла ўдала, а яшчэ я змог там наведаць земляка — дзед-беларуса, якому ўжо 90 гадоў. Ён нарадзіўся 25 чэрвеня 1925 года ў Шаркаўшчызне — так раней называлі цяперашні райцэнтр Шаркаўшчыну: на той час паселішча было пад Польшчай. Дзед, Уладзімір Іванавіч Бахір, быў, па яго словах, рэпрэсаваны толькі за тое, што

адмовіўся ў 19 гадоў стаць інфарматарам смерша. Можа, вось думаю, за “грэх” яму тады прыпісалі яшчэ і тое, што пад час акупацыі Беларусі немцамі вучыўся ў Настаўніцкай семінарыі ў Паставах.

Ён два гады таму перанёс інсульт, і цяпер гаворыць нібы “з апераджэннем”: яго думкі бягуць хутчэй за словы. Пачынае гаварыць адно, а заканчвае іншым. Вось такая бяда... Але ён паспеў, яшчэ ў 2005-м, напісаць успаміны: ажно 21 школьныя сшыткі. Унікальныя запісы! Яго сын, Аляксандр Уладзіміравіч, нявестка Людміла далі тыя сшыткі мне — для расшыфроўкі. Сеў чытаць і не мог адарвацца. Прачытаў, праўда, выбарачна, пакуль толькі пра вайну. Але і тое мяне ўразіла: зусім іншы погляд на вайну, на

тыя трагічныя гады. Апісаў дзед і свае любоўныя перажыванні з тае далёкай пары. Я абавязкова расшыфрую ўсе нататкі дзед-Уладзіміра, пастараюся іх апублікаваць.

Я ўдзячны за арганізацыю сустрэчы Аляксею Тупіцыну: раней ён быў “фэйсбучным сябрам”, а цяпер ужо і мой “вочны сябар”. Менавіта Аляксею мне і раскажаў пра Дзед-беларуса, сустрэча з якім атрымалася вельмі душэўна. Дзед, дарэчы, разумее ўсё цудоўна, рэагуе адэкватна. А як узрадаваўся, калі даведаўся, што я — зямляк з Полацка, што мы абодва віцебскія “мальцы”: так там называюць хлопцаў. Я падарыў яму сваю новую футболку, з эмблемай Полацка. Са слязамі яе прыняў і тут жа

З дзед-Уладзімірам

папрасіў сына дапамагчы на яго апраць. А як ён узрадаваўся значку з выявай “Пагоні”! І значок быў вымушаны дзеду-патрыёту падарыць, бо для яго, мне падалося, ён быў нават важнейшы, чым для мяне. Так што мы апынуліся

не толькі блізкімі землякамі (паміж Полацкам і Шаркаўшчынаю кіламетраў 60), але і патрыётамі роднай зямлі. А, як водзіцца, калі ты далёка ад Радзімы, то кожны зямляк табе радней за брата.

Мы сфатаграфаваліся з дзед-земляком на памяць. Я напісаў пра тую сустрэчу ў Фэйсбуку. І там ужо ёсць водгукі, ды знайшлася нават аднакашніца Уладзіміра Іванавіча Бахіра па Пастаўскай семінарыі. Ну а больш падрабязна пра жыццёвыя прыгоды беларускага “хлопца”, які аказаўся воляй жорсткага тагачаснага лёсу ў далёкім ды халодным сібірскім Усць-Куце, спадзяюся, мы яшчэ пачытаем.

Алег Рудакоў, Іркуцк — Усць-Кут

СВЯТА

Прыгажосць і сіла слова

Кацярына Мядзведская

Дзень роднай мовы сёлета па ўсёй Беларусі адзначалі крэатыўна і запамінальна

Сын-першакласнік прыйшоў на мінулым тыдні са школы ўсхваляваны, казаў: да іх з Літаратурнага музея Янкі Купалы прывезлі выставу пра жыццё і творчасць Песняра. Дзяўчына ў нацыянальным строі расказвала малым пра дзяцінства паэта, як ён вучыўся чытаць, чаму абраў сабе такое імя... Дома сын сам узяў часопіс "Вясёлка" і папрасіў пачытаць яму казку па-беларуску. Слухаў уважліва, незразумелыя словы перапытаў, а ў канцы сказаў: усё зразумёў.

Тая міні-экспазіцыя ў школе прысвячалася Дню роднай мовы. Падобныя ладзіліся ў многіх навучальных установах, імпрэзы да свята праходзілі ў музеях, бібліятэках, дамах культуры. Купалаўскі музей разам з МЗС Беларусі правялі традыцыйную акцыю "Чытаем Купалу разам": дыпламаты з розных краін у будынку МЗС дэкламавалі вершы класіка ў перакладзе на свае родныя мовы. А на будынку Нацыянальнай бібліятэкі на працягу дня — 21 лютага — высвечваліся афарызмы вядомых беларускіх пісьменнікаў пра родную мову.

Папулярныя беларускай мовы прысвячалася і прэс-канферэнцыя ў ДOME прэсы. Не сакрэт, многія беларусы родную мову ўспрымаюць... як замежную: больш пашырана, асабліва ў гарадах, мова руская. Цяпер, напрыклад, першакласнікі вывучаюць беларускую

БЕЛТА

мову толькі адну гадзіну ў тыдзень! Ёсць, вядома, спецыялізаваныя школы, дзе ўсе прадметы па-беларуску, аднак іх мала: у Мінску ўсяго 10. Часам па-англійску ці па-французку выпускнікі школ размаўляюць лепей, чым па-беларуску. Сітуацыю спрабуюць выправіць спецыялісты Мінадукацыі, і ўжо з наступнага года, пачынаючы з 2-га класа, колькасць гадзін на вывучэнне беларускай і рускай моваў будзе роўна. Тое ж датычыцца і літаратурнага чытання.

І цяпер многія вучні старэйшых класаў выбіраюць для здачы цэнтралізаванага тэставання якраз беларускую мову. Сёлета ў заключным туры Рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове ўдзельнічала 280 школьнікаў. Дарэчы, былі сярод іх і навучэнцы беларускіх школаў з Літвы і Польшчы. Галоўны спецыяліст упраўлення агульнай сярэдняй адукацыі Мінадукацыі Ірына Булаўкіна ўдакладніла: штогод у беларускія суполкі за мяжой перадаюцца кам-

плекты падручнікаў па мове і літаратуры, метадычныя распрацоўкі. А галоўны спецыяліст упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Мінкультуры Людміла Лебедзь дадала: "Міністэрства пастаянна перадае беларускім школам у Літве, Латвіі, Польшчы, а таксама нядзельным, мастацкую літаратуру, прэзентацыйныя матэрыялы, музычныя, аўдыя- ды відэазапісы, нацыянальныя касцюмы". Часта і творчыя калектывы едуць з выступленнямі ў тыя краіны, дзе ёсць суполкі беларусаў. Летась, напрыклад, па запрашэнні кіраўніцы Саюза беларусаў Латвіі Валянціны Піскуновой у суседзяў пабывалі выкладчыкі з Універсітэта культуры і мастацтваў ды Акадэміі музыкі. Яны расказвалі пра народныя беларускія святы і абрады, паказвалі відэафільмы, праводзілі майстар-класы па традыцыйных рамёствах. Такі гастрольны тур па гарадах Латвіі атрымаўся, напрыклад, у выкладчыка курса "Рэжысура абрадаў і святаў" Дзмітрыя Сяр-

БЕЛТА

У Дзень роднай мовы ў МЗС замежныя дыпламаты чыталі вершы Янкі Купалы на розных мовах

гейчука. Удзячных водгукаў пра яго лекцыі не злічыць.

А вось навіна з Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы: у чэрвені ў другі раз будзе працаваць Міжнародная летняя школа беларусістыкі. Набор слухачоў было 70 (як з Беларусі, так і з Польшчы, Германіі, Венгрыі, Японіі ды Кітая), а сёлета колькасць жадаючых увогуле абмяжоўвацца не будзе. Загадчыца кафедры моладзевай палітыкі ды сацыякультурных камунікацый Людміла Кажухоўская запрашае ў школу і беларусаў замежжа. Абяцае: заняткі будуць вельмі карысныя. Над іх стварэннем працуе каманда педагогаў, якія ведаюць, што такое выкладанне беларускай мовы як замежнай. Дарэчы, спецыялісты гэтай жа кафедры РІВШ летась у снежні ўдзельнічалі ў міжнароднай канферэнцыі па беларусістыцы: тое было ў Варшаўскім універсітэце. З калегамі-настаўнікамі беларускай мовы, якія працуюць у школе пры Культурным

цэнтры Беларусі ў Польшчы, дамовіліся разам распрацаваць навучальную праграму па курсе "Беларуская мова як замежная". У хуткім часе слухачы там будуць атрымліваць пасведчанні аб праходжанні курсаў па беларускай мове дзяржаўнага ўзору.

Гаварылі на прэс-канферэнцыі і пра ролю сям'і ў далучэнні дзяцей да роднай мовы. Ва дырэктара Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі Ігар Капылоў упэўнены: калі бацькі будуць гаварыць па-беларуску, то і ў дзяцей ніколі не знікне цікавасць да роднай мовы.

Пытанні, звязаныя з беларускаю моваю, у нашым грамадстве шмат. І сёння важна разумець: клопат пра яе зберажэнне і развіццё, актыўнае выкарыстанне — гэта клопат пра будучыню Беларусі, нашых дзяцей, нашай дзяржаўнасці, суверэнітэту. Мы захапляемся прыгажосцю роднай мовы, ды часам і не задумваемся: менавіта яна — тая аснова, на якой вырасла ўся беларуская культура, увесь "беларускі свет". Таму і сэрцам, і розумам, і жывым словам, намі прамоўленым, варта быць як мага бліжэй да гэтага скарбу, дзякуючы якому жывая сама Беларусь.

ВЕСТКІ

Паветраныя шляхі ідуць праз Мінск

Адноўлены рэгулярныя міжнародныя авіяпералёты па маршруце Мінск—Масква (Унукава)

Расійская авіякампанія "ЮТэйр" нядаўна запрасіла журналістаў Расіі ды Беларусі паўдзельнічаць у прэс-мерапрыемстве, прысвечаным аднаўленню рэгулярных міжнародных рэйсаў па маршруце Мінск — Масква (Унукава). Месцам сустрэчы стаў Нацыянальны аэрапорт Мінск.

Журналістам паведамілі: з 1 сакавіка авіякампанія "ЮТэйр" вяртаецца ў сталіцу Беларусі. Цяпер яе пасажыры маюць магчымасць выбару розных тарыфаў, сярод якіх і безбагажны "Лайт", а таксама больш за 110 напрамкаў маршрутнай сеткі авіякампаніі. Журналісты Беларусі ды Расіі паўдзельнічалі ва ўрачыстай сустрэчы першага рэйса, мелі магчымасць задаць пытанні прадстаўнікам расійскай авіякампаніі ды Нацыянальнага аэрапорта Мінск.

Палёты па маршруце Мінск—Масква (Унукава) цяпер выконваюцца два разы на дзень на лайнерах Boeing 737-500, пералёт займае 1 гадзіну 20 мінут. Спецыялісты лічаць: з Расіі праз Мінск пасажырам будзе зручна дабірацца ў краіны Заходняй Еўропы і СНД, у тым ліку і ва Украіну.

Мяркуюем, што дзякуючы зручным стыкоўкам у аэрапорце Унукава прасцей будзе дабірацца самалётамі кампаніі "ЮТэйр" на Бацькаўшчыну нашым суайчыннікам ды іх родзічам з Белгарада, Бухары, Варонежа, Душанбэ, Казані, Краснадара, Махачкалы, Мінеральных Вод, Мурманска, Ніжняга Ноўгарада, Растова-на-Доне, а таксама з Самары, Санкт-Пецярбурга, Сочы, Стаўрапаля, Сургута, Сыктывукара, Ташкента, Цюмені, Ульянаўска, Уфы і Ханты-Мансійска. Усяго ж, як паведамілі нам у прэс-службе авіякампаніі, яе самалёты выконваюць цяпер рэйсы па 110 кірунках, больш за 40 з якіх — унікальныя.

"ЮТэйр" — адзіны авіяперавозчык, якія выконвае палёты з Мінска ва Унукава, апошні ж аэрапорт вылучаецца сярод іншых у Маскоўскім авіявузле транспартнай даступнасцю і шырокімі трансфернымі магчымасцямі.

ПРАЕКТЫ

Адпачываць — дык са смакам!

Іна Ганчаровіч

"Кулінарная карта краіны", якая цяпер ствараецца ў Беларусі, стане каштоўнай крыніцай інфармацыі для шматлікіх турыстаў

На захадзе Беларусі ў пашане смачная банюха, на ўсходзе цудоўна гатуюць клёцкі з "душамі", а ў цэнтры любяць казіны сыр, агурочки з мёдам. Шмат дзе гатуюць дранікі, калдуны, пячыста, мачанку, вантрабянку, рубец ды яшчэ нямала ўсяго. Каб гурманам было лягчэй зарыентавацца, Беларускае грамадскае аб'яднанне "Адпачынак у вёсцы" выпусціць адмысловую "Кулінарную карту Беларусі". На ёй будуць пазначаны тыя месцы, дзе можна ўжо і сёння паспрабаваць усё гэтае смакоцце.

Як распавяла Валерыя Кліцунова,

старшыня праўлення аб'яднання "Адпачынак у вёсцы", кулінарная карта будзе свайго роду даведнікам, які пакажа, што абавязкова варта пакаштавацца у тым ці іншым месцы нашай краіны. "У кожным рэгіёне Беларусі кухня мае мноства адрозненняў, да таго ж у большасці гаспадынь ёсць і свая скарбонка ўнікальных страў, — сказала Валерыя Кліцунова. — Але па-сапраўднаму адчуць усю красу "прысмакаў" можна толькі на вёсцы, дзе яшчэ захаваліся самыя аўтэнтычныя традыцыі беларускай кухні. Там жа ёсць і першародны смак натуральных прадуктаў, знаёмых большасці з нас толькі з дзяцінства. Некаторыя стравы гатуюцца па рэцэптурах з XIX стагоддзя ды і больш даўніх часоў.

На ажыццяўленне праекта пайшло больш за 10 гадоў. Цікавыя рэцэпты валанцёры шукалі па ўсёй

ВАСІЛЬ ШАПАК

Так гатуюцца на Вушачыне знакамітыя клёцкі з "душамі"

Беларусі. Над стварэннем унікальнай карты працавалі лепшыя эксперты ў галіне кулінарыі, гісторыі, турызму. "Кулінарная карта" выйдзе пад брэн-

дам "Гасцінія", а яе эмблемай стануць скрыжаваныя лыжка і відэлец, стылізаваныя пад нацыянальны арнамент. Будзе ў карты і спецыяльны да-

датак: зборнік з сотняй рэцэптаў нацыянальнай кухні. Пазначыць там і даты "смачных" мерапрыемстваў у рэгіёнах краіны, а гэта, напрыклад, і "Свята юшкі" ў Магілёве, і "Вішнёвы фэст" у Глыбоцкім раёне, і "Яблычны фэст" на Шаркаўшчыне ды ўпадабаны многімі вялікі Міжнародны фэст "Мотальскія прысмакі".

Як лічаць распрацоўшчыкі карты, папулярныя мясцовай кухні будзе спрыяць развіццю аграэкатурызму, які ўжо становіцца найбольш запатрабаваным відам турызму ў Беларусі. "Мы хочам, каб кожны рэгіён краіны быў пазнавальным не толькі ў плане слаўтасцяў і помнікаў культуры, але і кулінарных брэндаў, калі пэўная стравы становіцца візітнай карткай рэгіёну і яе можна паспрабаваць ва ўсіх мясцовых установах харчавання", — лічыць Валерыя Кліцунова.